

Svensk författningssamling 1858:86

(Uppläses från predikstolen)

Kongl Maj:ts nådiga förordning Angående tillverkning, vård och försäljning av krut Given Stockholms slott den 1 oktober 1858

Vi Oscar, med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Wendes konung, göre veterligt; att, i anledning av Vårt under den 29 december 1855 fattade nådiga beslut angående upphörande med 1858 års utgång av nu gällande förbud emot införsel av krut, Vi, efter det vederbörande¹ blivit hörde, funnit gott att, med upphävande av vad i avseende å tillverkning, vård och försäljning av nämnda vara för närvarande är föreskrivet, i nåder stadga och förordna, som följer;

§ 1

Rättighet att idka tillverkning av krut tillkommer en var, som, enligt gällande fabriks- och hantverksordning., är behörig att utöva fabriksrörelse i allmänhet, samt tillika antingen styrker sig själv innehava erforderlig skicklighet i yrket eller visar sig hava anställd annan person, med intygad skicklighet att hanteringen förstå.

§2

Krutbruk må ej anläggas i stad eller köping, eller på mindre avstånd därifrån, än en halv mil, ej heller i eller invid by, i närheten av kyrka, kronan tillhörig krutmagasin, eller å annat ställe, varest sådan tillverkning kan medföra allmän fara.

§ 3

Den, som ämnar vinna rättighet att idka kruttillverkning, inlämnar ansökan därom, innehållande tillika uppgift å det ställe, varest tillverkningen är avsedd att drivas, till Vår befallningshavande i länet och bifoga de bevis, som för ådagaläggande av behörighet därtill enligt § 1 erfordras. Prövar Vår befallningshavande ansökan icke genast böra avslås, låte densamma från predikstolen kungöras i kyrkan inom den socken, där tillverkningen skulle komma att idkas, ävensom, därest omständigheterna sådant påkalla, i angränsande socknars kyrkor, med tillkännagivande, att den, som emot anläggningen har något att erinra, må, inom viss tid efter kungörandet, därom hos vår befallningshavande göra anmälan. Evad som anmälan inkommer eller icke, pröve Vår befallningshavande ärendet och utfärda, därest giltig hinder ej möter, för sökanden behörigt tillståndsbevis, samt tar jämväl anstalt därom, att beslutet varder på ovanberörde sätt allmäneligen kungjort.

§4

Vid krutfabrik, som, då denna författning träder i verkställighet, med behörigt tillstånd redan bedrives, må tillverkning av krut fortfarande utövas.

Övergår krutfabrik genom arv, köp eller annat laga fång till ny ägare, vare och denne berättigad att krut på samma ställe tillverka; dock med skyldighet att ofördröjligen eller senast inom 2 månader efter att han av fabriken blivit innehavare, hos vår befallningshavande därom göra anmälan samt, i enlighet med § 1, styrka sin behörighet att kruttillverkning idka, då Vår befallningshavande har att tillståndsbevis för honom utfärda. Underlåtes sådan anmälan och fortgår ändock kruttillverkningen, ansvare fabriken nye innehavare såsom för olovlig kruttillverkning enligt nästföljande § 5.

§5

Idkar någon tillverkning av krut, utan att därtill, enligt nästföregående §§ 3 och 4, vara berättigad, böte från och med tvåhundra till och med femhundra riksdaler och have förbrutit den olovligen tillverkade varan.

§ 6

I fråga om antagande av arbetare vid krutfabrik och deras skiljande från tjänsten, ävensom rörande krutbruksidekars och deras arbetares inbördes rättigheter och skyldigheter, tjäna till efterrättelse vad i nämnda avseenden är eller varder för fabriker i allmänhet föreskrivet.

¹ berörda

§ 7

Sedan krutet erhållit egenskap av fullständig handelsvara, må detsamma icke vid fabriken i förvar uppläggas, utan skall, så fort ske kan, förflyttas till och förvaras i särskilt magasin av den beskaffenhet, som i nedanstående § 17 föreskrives.

Överträdelse härav straffas med böter från och med etthundra till och trehundra riksdaler.

§ 8

Minuthandel med krut må, utom vid krutfabrik, endast på grund av därtill meddelat tillstånd utövas.

§ 9

Antalet av dem, som i Stockholm äga idka minuthandel med krut, får ej överstiga fem. Uti annan stad, ävensom i köping, må, allt efter som folkmängd eller andra omständigheter därtill föranleda, antagas en eller två idkare av sådan handel.

§ 10

Rättighet till minuthandel med krut meddelas i Stockholm av Överståthållarämbetet, efter stadens handels- och ekonomikollegi hörande, samt för annan stad eller köping av vår befallningshavande i länet, sedan vederbörande magistrat eller municipalstyrelse blivit hörd. Sådan handelsrätt må ej medgivas annan person, än den, som enligt handelsordningen är till handels idkande i allmänhet berättigad. Överståthållarämbetet och Vår befallningshavande² tillkommer ock att i sammanhang härmed bestämma det ställe, varest ifrågavarande handel får utövas och som företrädesvid bör utses i avsides belägna delar av staden eller köpingen.

§ 11

Minutförsäljning av krut å landet på det avstånd från stad eller köping, som för annan handels bedrivande är medgivet, må jämväl, där vederbörande församling så åstundar, kunna av vår befallningshavande i länet tillåtas, ankommande i sådant fall på vår befallningshavande att, sedan sockenstämman hörd blivit, så väl antaga försäljningsman, vilken bar vara till handels idkande i allmänhet behörig, som bestämma det ställe, varest handeln må utövas.

§ 12

Idkar någon minuthandel med krut, utan att därtill vara berättigad, eller på annat ställe, än det, som av vederbörande myndighet blivit bestämt, böte, varje gång åtal sker, från och med femtio till och med etthundra riksdaler, och vare det krut, som av honom innehavas, förverkat³.

§ 13

Krut må ej av säljare vid eldsljus utlämnas, vid bot av tjugofem till och med femtio riksdaler.

§ 14

Kruthandlande må uti sin försäljningsbod icke på en gång innehava större förråd av krut, än tjugofem skålpund, varande honom likväl dessutom tillåtet att uti särskild inom samma egendom befintlig, väl tillsluten och med säkert lås försedd lägenhet, i närheten varav icke finnes eldstad eller annan eldfarlig inrättning, hålla ett ytterligare krutupplag av högst en centner⁴, som bör förvaras i väl övertäckta, fasta och fullkomligt täta kärl antingen af koppar eller förtennat bleck, eller ock av trä, med villkor att i kärlets sammansättning järn icke må ingå.

Överträder någon vad i denna § finnes föreskrivet, böte första gången från och med etthundra till och med tvåhundra riksdaler. Efter den andra gången, böte dubbelt, och hava dessutom sin kruthandelsrättighet förverkat; varande i bägge fallen, det krut, som den handlade finnes utöver tillåtet förråd innehava eller i avseende varå stadgade försiktighetsmått icke äro iakttagna, förverkat.

§ 15

Grosshandel med krut må ej idkas annorlunda än under iakttagande av de i avseende å upplag och transport i denna förordning givna föreskrifter.

² Motsvarade dagens länsstyrelse

³ mista rätten till, förlora

⁴ 1 centner = 100 skålpund. 1 skålpund = 42.5 kg

§ 16

Med undantag för det i § 14 omförmälda⁵ fall, må ej, utan särskild tillåtelse, i något inom stad eller köping beläget hus innehavas till större myckenhet, än tio skålpund, börande krutet förvaras i lämpligt kärl samt på ett från eldstad eller annan eldfarlig inrättning avlägset och för obehöriga personer icke tillgängligt ställe.

§ 17

Med förbehåll av den åt näringsidkare enligt § 14 medgivna rätt, må för övrig, även utom stad eller köping, till förvarande eller upplag av krut i större myckenhet⁶, än en centner, endast begagnas sådant magasin, vars lämplighet med hänsyn till läge och beskaffenhet blivit vid anställd besiktning, därom Vår befallningshavande, på vederbörandes anmälan och bekostnad, förordnar, utrönt och vitsordad, samt av Vår befallningshavande godkänd. Vid nämnda besiktning bör huvudsakligt avseende fästas icke allenast å magasinets avstånd från krutfabrik och andra byggnader samt den mellanliggande markens brytningar, utan även på den till inrymmande i magasinet avsedda myckenhet krut, vars högsta belopp således bör, vid besiktningen uppgivas och av Vår befallningshavande bestämd, samt därefter ej får överskridas

§ 18

Våra befallningshavande, ävensom vederbörande polismyndighet i stad, äge att, uppå anmälan, för bergsbrukets behov eller där sådant eljest av tillfälligtvis förekommande giltiga skäl påkallas, medgiva innehavande och upplag av krut till större myckenhet och i annan lokal, än som uti §§ §6 och 17 omförmäles, ankommande i dylikt fall på den myndighet, som tillstånd härtill lämnar, att uti tillståndsbeviset, som bör för viss tid meddelas, utsätta det tillåtna krutförrådets belopp, ävensom föreskriva de försiktighetsmått, vilka med hänsyn till krutets förvarande skola iakttagas.

§ 19

Överträder någon utan erhållet vederbörligt tillstånd vad i §§ 16 och 17 finnes stadgat, böte från och med ett-hundra till och med tvåhundra riksdaler, och have förbrutit det krut, som sålunda utöver medgiven myckenhet innehavs eller på otillåtet sätt förvaras. Lag samma vare, därest någon beträdes med uraktlåtenhet⁷ att i ändamålsenligt skick underhålla lägenhet, vilken, efter att, enligt stadgandet i § 17, hava blivit besiktigad och godkänd eller ock av vederbörande myndighet, jämlikt § 18, tillåten, begagnas till upplag eller förvaring av krut, eller åsidosätter de i sådant avseende föreskrivna försiktighetsmått.

§ 20

Krust som från ort till annan land- eller sjövägen försändes, skall, då det överstiger tio skålpund, vara inneslutet i väl instuvat och övertäckt kärl, så beskaffat som § 14 föreskriver, och vara med tydliga bokstäver skall finnas utsatt dels ordet krut, dels också bestämmelseorten och avsändarens och mottagarens namn. Den som däremot bryter, böte från och med femtio till och med etthundra riksdaler, och vare krutet förverkat.

§ 21

Vill någon från ort till annan landvägen fortskaffa krut i större myckenhet, än fem centner, göre, inom åtta dagar före transportens avgång, därom anmälan hos Vår befallningshavande i det län, inom vilket eller varifrån avsändningen är ämnad att verkställas, och uppgive därvid så väl krutets vikt och antalet av de kärl, varuti det förvaras, som bestämmelseorten och mottagarens namn, samt den väg, transporten skall framgå. Därest krutet är avsett att försändas till ort utom länet, varde avsändarens berörde anmälan genom Vår befallningshavande försorg delgiven Vår befallningshavande i det angränsande län, varigenom krutet skall förskaffas, med underrättelse därjämte om stället varest och tiden då transporten kommer att vid länsgränsen inträffa. Uppgår krutkvantiteten till mer än tjugo centner, ankomme på Vår befallningshavande att, om så nödigt anses, förordna tillsyningsman för transportens beledsagande till bestämmelseorten på avsändarens bekostnad. Arvode och reskostnad för sådan tillsyningsman bestämmes av Vår befallningshavande, därest ej överenskommelse därom med avsändaren uppgöres. Fordon, varpå krut forslas, skall föra röd flagg och må aldrig lämnas utan tillsyn. Under färdandet genom stad eller köping får inget uppehåll äga rum.

§ 22

Verkställes landväga försändning av krut i större myckenhet, än fem centner, utan föregående anmälan hos Vår befallningshavande i det län, inom vilket eller varigenom avsändningen äger rum, eller underlåtes i övrigt i vad § 21 är stadgat, bötes från och med etthundra till och med trehundra riksdaler, och varde krutet förverkat.

§ 23

⁵ nyss nämnda

⁶ mängd

⁷ låta bli, strunta i

Kronbetjänt eller annan person, som av Vår befallningshavande erhållit förordnande att såsom tillsyningsman kruttransport medfölja, åligger hålla hand däröver att vid krutets på- och avlastning, ävensom under fortskaffningen, nödiga försiktighetsmått till förekommande av eldsfara noggrant iakttages; skolande de föreskrifter, han i sådant avseende meddelar, ovillkorligen åtlydas. Sker annorlunda, böte den felaktige från och med femtio till och med tvåhundra riksdaler, efter omständigheterna.

§ 24

Då krut, till den myckenhet i § 21 omförmäles, skall landvägen framföras genom stad eller köping, - vilket bör, där det ska kan, undvikas – tillhöre Vår befallningshavande att om tiden, då transport är att förvänta, så tidigt underrätta vederbörande poliskammar, magistrat, municipalstyrelse eller kronobetjänt, att behöriga säkerhetsåtgärder må kunna vidtagas.

§ 25

Inlastning i fartyg av krut till större myckenhet, än tio skålpund, må i stad eller köping ej verkställas utan föregående anmälan hos hamnkaptan, hamnmästare eller hamnfogde, eller där sådan tjänsteman ej finnes, hos magistrat, municipalstyrelse eller kronobetjänt, skolande fartyg, vari krutet intages, vara förlagt på lämpligt avstånd från annat fartyg, ävensom från boningshus. Överträder fartygsbefälhavare någon av dessa föreskrifter, böte från och med tjugofem till och med etthundra riksdaler, efter omständigheterna.

§ 26

Uti ångfartyg, som begagnas för fortskaffande av resande, må ej intagas krut till större myckenhet, än som för fartygets eget behov erfordras, och sådan vara ej heller av resande därå medföras annorlunda, än efter föregående anmälan hos fartygets befälhavare och till belopp av högst tio skålpund. Den, som häremot bryter, böte från och med femtio till och med tvåhundra riksdaler, efter sakens beskaffenhet.

§ 27

Fartyg, medförande last av krut till större myckenhet än en centner, skall i hamn och skärgård, samt på insjö, flod eller kanal städse föra röd flagg å fartygets stormast. Uraktlåtet sådant, böte befälhavaren från och med tjugofem till och med femtio riksdaler.

§ 28

Å fartyg, medförande last av krut till den nästföregående § omförmälda myckenhet, vare, vid bot av tjugofem riksdaler, tobaksrökning förbjuden.

§ 29

Fartyg, som har ombord krut till större myckenhet än en centner, må ej lägga till vid stad eller köping förr än, efter skedd anmälan hos hamnkaptan, hamnmästare, hamnfogde eller, där sådan tjänsteman ej finnes, hos magistrat, municipalstyrelse eller kronobetjänt, samt tillika meddelad uppgift å myckenheten af det krut som medföres, vederbörande polismyndighets eller kronobetjänts tillstånd och anvisningar erhållits. Befälhavare, som häremot bryter, eller underlåter att ställa sig till efter rättelse de nödiga säkerhetsmått, som kunna föreskrivas, böte från och med femtio till och med etthundra riksdaler.

§ 30

Under avvaktan av sådan tillåtelse, som i nästföregående § säges, åligger fartygsbefälhavare, vid nyssnämnda bot, att lägga fartyget avsides från allmän farled, så vitt detta ske kan, samt på lämpligt avstånd från annat fartyg och från boningshus.

§ 31

Befälhavare å fartyg, vars krutförråd utgör mera, än tio skålpund men ej överstiger en centner. Åligger att, sedan fartyget anlöpt stads eller köpings hamn, hos hamnkaptan, hamnmästare, hamnfogde, eller, där sådan tjänsteman saknas, hos magistrat, municipalstyrelse eller kronobetjänt genast uppgiva myckenheten av det krut, som finnes ombord. Uraktlåtes sådant, böte befälhavaren från och med tio till och med femtio riksdaler.

§ 32

I avseende å de försiktighetsmått, vilka vid krutlastat fartygs insegling till stad eller köping och dess fart därigenom samt under uppehållet i stadens eller köpingens hamn skola iakttagas, ävensom i fråga om lossning därstädes av krutlast, tjäna till efter rättelse vad härom uti gällande hamnordning är eller av vederbörande myndighet i varje särskilt fall varde föreskrivet.

§ 33

I händelse till stad eller köping ankommet fartyg innehar ombord mera, än tjugofem skålpund krut, må på hamnkaptten, hamnmästare, hamnfogde, eller, där sådan tjänsteman icke finnes, på magistrat, municipalstyrelse eller kronobetjänt bestämmande bero, huruvida, med avseende å krutets myckenhet samt sättet för dess förvaring, det må ombord kvarbliva eller om det bör föras i land till sådant förvaringsställe, där fara därav ej kan uppstå.

§ 34

Lossning av krutlast, överstagande en centner, må, vid bot från och med femti till och med etthundra riksdaler och påföljd därjämte att varan såsom förbruten anses, i lanthamn icke verkställas förrän efter anmälan hos närmaste kronobetjänt.

§ 35

Så väl lands- som stadsfiskaler, som kronobetjänter i allmänhet, äga att; i vad på deras åtgärd ankommer vaka över efterlevnaden av denna författning, samt att i de fall, då, enligt samma författning, krut är att anse förbrutet⁸, beslag därå verkställa.

Varder beslag ogillat, kan beslagaren fällas att böta från och med tio till och med etthundra riksdaler, efter omständigheterna, varförutan den i beslag tagna vara, oskadat, kostnadsfritt skall återställas eller till fullo ersättas.

§ 36

Åtal för överträdelse av föreskrifterna i denna författning böra vid allmän domstol anhängiggöras⁹.

§ 37

Besvär över vår befallningshavandes beslut i frågor, som röra tillämpningen av denna författning, kunna hos oss i underdånighet anföras på sätt och i den ordning, som för fullföljd av besvär i ekonomi- och politimål är stadgat.

§ 38

Av de enligt denna författning utgående böter och förbrutet dömt gods tillfaller ena hälften åklagaren och den andra hälften de fattiga i den församling, inom vilken förbrytelsen skett

§ 39

Saknas tillgång till gäldande av de i denna författning stadgade, i riksmünt beräknade böter, skola de förvandlas till fängelse med tjänligt arbete på det sätt att emot böter till och med:

	40 riksdaler	svara	14 dagar,
från	40 riksdaler till och med	75 svara	21 dagar
från	75 ”	150 svara	30 dagar
från	150 ”	225 svara	45 dagar
från	225 ”	300 svara	60 dagar eller två månader osv

ända till ett år, som är den högsta fängelsetid, vartill, någon i brist av tillgång till böter, må dömas. Har någon del av böterna utgått, förvandlas återstoden i överensstämmelse med föreskrifterna i Kongl. breven den 5 februari

§ 40

I avseende å försändning av krut och ammunition land- eller sjövägen för vår och kronans räkning, eller intagande därav i rikets fartyg, gälle särskilt vad härom är eller varder stadgat.

§ 41

Denna författning skall från och med början av år 1859 tjäna till efterrättelse. Det alle, som vederbör, hava sig hörsamlingen att efterrätta. Till yttermera vissa hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholm den i oktober 1858

Under hans Maj:t:s Min Allernådigaste Konungs och Herres sjukdom
CARL

Värmlands Brandhistoriska Klubb har skrivit av detta från ursprunglig text med bara viss modernisering av stavningen. Januari 2012

⁸ Samma som förverkat (mista rätten till)

⁹ Inleda ett ärende i domstol